

Autsajderski junaci

Tea Benčić Rimay

Čedo Prica Plitvički: *PONIŽENJA*
Bilježnice namjernog sjećanja III

 reća bilježnica namjernih sjećanja Čede Price Plitvičkog u cijelosti je posvećena njegovom najboljem prijatelju Vladi Gotovcu. Pseudonimno ime glavnog “antijunaka”, a možda najtočnije “autsajderskog junaka” ove memoarske proze - Job Gotal - ništa ne skriva, dapače otkriva simboliku patnje i snage jednog neobičnog života usmjerenog prema vječnosti, a otvorenog društvenoj vjetrometini različitih stupnjeva poniženja, baš onako kako na početku ove zaključne trilogije kaže Heineov moto:

Ondje gdje veliki duh iskazuje svoje misli nalazi se Golgota.

Neskriveno oblikovana stvarnost neizbježno nadvladava ograničenja stvarnih lica i događaja, reći će autor na kraju knjige, objašnjavajući zašto koristi pseudonime i zašto je krenuo u *avanturu pisanja*. Naime, već recentni književnik prisutan pola stoljeća poezijom, prozom, dramama, esejima i polemikama u hrvatskoj književnosti, Čedo Prica Plitvički u zadnjem desetljeću dvadesetog stoljeća ispisuje svoja “namjerna” sjećanja, oblikujući tako vrlo rijedak i specifičan oblik proze izgrađen na faktografiji stvarnih, zbiljskih, dokumentarnih zbivanja (u ovoj knjizi konkretno - od pedesetih godina 20.st. do danas) *neskriveno oblikovanih* u literarnost teksta, u čudesan ispis autorskih komentara i viđenja, ali i živog sudjelovanja likom Izidora, prelamajući tako poziciju samog pripovjedača i autora. Memoarska proza kao književna vrsta tako se zapravo oblikuje u fiction-faction roman, inače gotovo neprisutan na hrvatskoj književnoj sceni. Tema o čovjeku kojemu su “jedni sudili, drugi ga htjeli ubiti, a treći ga svečano pokopali” intrigantna je i zanimljiva – posebno kada je piše “najveći memoarist krugovaške generacije i epohe” – kako je eliptično i točno rekao Nedjeljko Fabrio.

Roman je komponiran u dva dijela, a svaki grade male zaokružene, naslovljene novele (npr. Trijumf gladi; Četiri jahača apokalipse; Jutro uhićenja; Povratak autsajdera; Triptih o rastajanju itd.) povezane u čvrstu proznu strukturnu cjelinu. Prvi dio govori o studentskim danima Joba i Izidora, okruženih generacijom poznatih nam književnika i kulturnjaka, pjesnika, prijatelja. Čvrsto intelektualno prijateljstvo razvija se uz gustoću literarnih asocijacija u vremenu još zadnje godine života Tina Ujevića, a stotinu godina poslije izlaska *Fleurs du mal* (“... kroz tih stotinu godina napredovalo je uglavnom zlo, dok ni s cvijećem ništa nije bolje. Truju ga na svakom mjestu i predjelu zemlje...”). Sama osobnost Gotovčeva, odnosno karakter Joba Gotala postaje idejna vertikala čiste etičke misli *o jednoj točki života na mjestu zajedničke trajne povijesti i ljepote svih ljudi*. Njegov dar govora, produhovljenost pisma, dostojanstveno prihvaćanje poni-

žavajućih hapšenja, zatvorske kazne, zabrane javnog djelovanja - neprekidno upozoravaju na doba netrpeljivosti naspram drugih i drukčijih. On otvoreno raspravlja o drobljenju ljudske duhovne i moralne cjeline, o vrijeđanju dostojanstva i dovođenju u pitanje budućnosti cijele nacije. Upravo vlast tog istog naroda ga zatvara, muči i ponižava, a potom uzvisuje. Čudno kako je i danas ljudima neshvatljivo da postoje ljudi poput Joba, duboko svjesni kako se zlo mora suzbijati i kad je borba beznadna, baš kao i neprekidno osvješćivati vlastiti odnos prema slobodi.

Drugi dio romana govori o Gotovčevom izlasku na slobodu, preuzimanju predsjedničkog mjesta u Matici hrvatskoj, o njegovom saborskom zastupništvu. Od bivšeg zatvorenika, za kojega svi znaju da je izvanredan govornik, očekuju se velike domoljubne riječi - što će pripovjedač komentirati Gotovčevim mislima: *"... a što da izgovori takvima kakvi jesu, pretilim i samoljubivim, zadriglim od svečanih pjesama i na brzinu sročeni lekcija o domoljublju, kojima je svako pitanje sve složenije ljudske zbilje i društvenog opstanka tuđe i nejasno; oni koji vole domovinu samo za obilnim trpezama, kroz svečane pjesme i vatromete..."*

Čedo Prica Plitvički ne samo da strpljivo razlaže misli, razgovore i situacije u kojima se zajedno s Gotovcem zatekao, on nas uvodi u atmosferu svoga doba plahim i poetičnim rečenicama, stilom u kojem lirizam ponekad potpuno prevlada prozu, komentarima u kojima Gotovčev britki i pošteni kritičizam postaje i njegov vlastiti, sada bez obzira na to da li je riječ o autoru ili pripovjedaču. Kako se Gotovac nikada nije ustručavao govoriti istinu i odlučio se protiv neiskrenosti, tako se i Prica odlučio uhvatiti u koštac s vremenom u kojem je njegov prijatelj ostavio neizbrisiv trag svoje vječne ljubavi prema istini, poeziji i domovini. Oni se odlučuju protiv neiskrenosti !! Gotovac nije mogao ne izricati ono što je vidio i osjećao, poznatim etičkim kritičizmom, britkim i ostrim, uvijek sjajno izgovorenim, upravo tako kako ih sada Prica izgovara u namjernim sjećanjima, jer i kod njega kao i kod Gotovca riječ o dubokoj vjeri u djelo, u odgovornost, u moć stvaranja, u poeziju kao proročanstvo, evanđelje i poziv.

U samoj knjizi, ali i u zbilji, često mi se događalo da više ne razaznajem o čijim se mislima i stavovima zapravo radi - Jobovim ili Izidorovim, Čedinim ili Vladinim. U svakom slučaju njihovo duboko prijateljstvo ponekad ih je potpuno identifikacijski prekrilo, a sasvim sigurno mogu tvrditi da je Čedo Prica Plitvički svojim životom produžio i život Vladi Gotovcu.

Svemu što sam rekla ipak nešto bitno, možda i najvažnije - nedostaje. Voljela bih kad bi mogla prenijeti taj mudrosni mir, tu emotivnu toplinu koju je Čedo širio oko sebe pri svakom našem susretu. S nikim se u razgovoru nisam osjećala tako slobodno, prirodno i opušteno, a istovremeno potpuno nenametljivo uvijek me ovdje nešto nadograđivalo. Sad tek shvaćam kako je Č. P. P. bio moj veliki učitelj, ne samo nepoznatih činjenica nego i istine i iskrenosti. Pišući o dobu koje je prošlo, znao je učiniti da zapravo izvire doba koje tek dolazi..

S ponosom kažem - imala sam tu nevjerojatnu ljudsku povlasticu - poznavati Čedu Pricu. Obogatilo je moja viđenja prijateljstva, produbio značenja etičkog i estetičkog, literarnosti i fikcije - a sve to skromnošću običnog, tihog

promatrača vremena koji me uvijek susretao raširenih ruku i široka osmijeha. I poput rijeke potekao bi razgovor iz dubine srca i uma. Bili smo kritični, sjećali se Gotovca, mudrovali i sanjali o boljem dobu. Onako kako se Čedo oprostio od Gotovca ja se sada opraštam s njim –

... sanjaj, samo sanjaj i laku ti noć moj veliki Učitelju

Čedo Prica Plitvički (1931-2009)